

Шелемба Н. С.
студент;
Хринюк О. С.,
канд. екон. наук, доцент
Національний технічний університет України,
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світогосподарська практика підтверджує об'єктивний характер глобального розвитку, його дуалістичну природу, безпрецедентні (позитивні і негативні) впливи на мікроекономічний розвиток та на основні складові конкурентоспроможності країни. Проблема феномену полягає у нестачі кількості ресурсів для задоволення потреб єдиного планетарного суспільства, тому відбувається загострення конкурентної боротьби, посилюється асиметричність економічного розвитку країн світу, відбувається зміна пріоритетів у їх взаємодії.

Отже, в умовах наростаючих глобальних викликів та загроз об'єктивна оцінка конкурентоспроможності національних економік із метою розробки напрямів щодо посилення її рівня повинна стати магістральним напрямом у державній політиці кожної країни.

Дослідженням конкурентоспроможності займалися вітчизняні та закордонні вчені, такі як: А. Сміт, Дж. Кейнс, М. Портер, А. Гриценко, А. Донських, В. Базилевич, Г. Филлюк, А. Філіпенко, Д. Анжемолгу, З. Варналій, І. Брикова, К. Баранова, К. Вергала, К. Кузнєцова, М. Рогози, М. Синюченко, Н. Скрипник, О. Тимошенко, С. Радзієвської, С. Романчика.

В цілому, під конкурентоспроможністю країни розуміють здатність економіки однієї країни конкурувати з економіками інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищення продуктивності народного господарства і забезпечення на цій основі високого та постійного зростаючого рівня життя населення [1].

Разом з різноманітністю визначень поняття «конкурентоспроможність країн» у теорії та практиці пропонувалися й різноманітні підходи до її оцінки, що формувалися під впливом розвитку як економічної теорії, так і систем статистичного збирання та обробки інформації по країнах світу, обчислюваних систем. Загалом можна виділити чотири етапи розвитку методології оцінки конкурентоспроможності країн світу.

- I етап 60-ті рр. XX ст. (Р. Фармер, Б. Річмен) - використання матричного підходу для ранжування країн за їх конкурентоспроможністю;

- II етап 70–80-ті рр. XX ст. (Європейський форум з розвитку менеджменту) - застосування факторного підходу до аналізу відносних позицій країн у світовій економіці, що передбачає угруповання широкого переліку статистичних показників, у тому числі, галузевої статистики та експертної оцінки всіх факторів;

- III етап 80–90-ті рр. XX ст. (Всесвітній економічний форум, Міжнародний форум з розвитку менеджменту) - використання індексного підходу до аналізу конкурентоспроможності, що базується як на статистичних даних, так і на даних опитувань, які використовують велику кількість макроекономічних, соціально-політичних і юридичних показників, а також інших глобальних індексах;

- IV етап з початку XXI ст. (Корейський інститут дослідження промислової політики (КІДПП)) - застосування емпіричних методів при відборі показників і оцінці важливості факторів конкурентоспроможності [2].

Проте було б невірно як методологічно, так і практично розглядати проблему забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у відриві від впливу зовнішніх факторів, пов'язаних із взаємодією національних економік між собою. Інтегруючись в міжнаціональні економічні об'єднання, країни переслідують мету більш ефективно використати як власні конкурентні переваги (чи то потенційні можливості), так і скористатися конкурентними перевагами інших країн. Аналізуючи сучасний рівень наукового дослідження проблеми конкурентоспроможності національної економіки та її забезпечення, можна зробити висновок, що в цілому економічна наука виробила обґрунтовані методологічні підходи до її пізнання і реалізації.

На нашу думку, більш прийнятним та всеохоплюючим показником, який дозволяє оцінити конкурентоспроможність країни та визначити її місце у координатах світового фінансово-економічного простору є Індекс глобальної конкурентоспроможності, який розроблений Всесвітнім економічним форумом. Даний індекс оцінює здатність економічної системи кожної країни забезпечувати більш високу продуктивність бізнесу, і як наслідок, більш високі темпи економічного зростання й економічного добробуту нації. Індекс порівнює конкурентоспроможність країн за 12 складовими конкурентоспроможності: інституції, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я

та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, технологічна готовність, розмір ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації. Для можливості порівняння конкурентоспроможності країн на різних стадіях економічного розвитку до індексу інтегровано концепцію стадій економічного розвитку країн.

За опублікованим Всесвітнім економічним форумом Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 (*The Global Competitiveness Index*), Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-у позицію). Також відмічається негативна динаміка не тільки у втраті рейтингових позицій України за своєю конкурентоспроможністю, але у зменшенні самого Індексу (до ілюстрації, у 2012 році значення Індексу - 4,14 бали; у 2013 році – 4,05 бали; у 2015 році – 4,03 бали; у 2016-2017 рр. – 4,0 бали) [3].

Конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку відіграє важливе значення, визначаючи економічний стан та показники економічного розвитку країни. Питання трактування конкурентоспроможності національної економіки розглядається крізь призму інституційних та ринкових механізмів, а також факторів, які її визначають. Конкурентоспроможність національної економіки найбільш влучно визначає Всесвітній економічний форум як набір інститутів, політик і факторів, що визначають рівень продуктивності в економіці, яка, у свою чергу, встановлює рівень добробуту, якого країна може досягти. Думки вітчизняних дослідників, по суті, збігаються із трактуванням конкурентоспроможності зарубіжними авторами.

На даний момент питання підвищення рівня конкурентоспроможності є одним з найактуальніших. Одним із методів підвищення конкурентоспроможності національних економік є вплив на фактори, які її зумовлюють. Проблеми національних економік є прихованим резервом підвищення конкурентоспроможності, їх вирішення створює конкурентні переваги для країни. Системний підхід до усунення недоліків дозволяє підсилити ефект за рахунок взаємопов'язаності факторів конкурентоспроможності національної економіки, що дозволить вийти на вищий рівень розвитку і отримати додаткову синергетичну складову.

Початок відновлення світової економіки створює передумови виходу України з кризи. Проте цього недостатньо для підвищення конкурентоспроможності країни. Як показують результати оцінки GCI, України насамперед потрібні дії, спрямовані на стабілізацію державних фінансів, оздоровлення банківської системи, спрощення системи регулювання і стимулювання конкуренції.

На основі проведених теоретико-методологічних засад оцінювання рівня конкурентоспроможності національних економік можна зробити наступні висновки: 1) особливої актуальності аналіз рівня конкурентоспроможності економічних систем набуває в умовах розвитку економіки з ознаками транзитивності, що спонукає зростання впливу негативних зовнішніх тенденцій, у тому числі геосоціальних, геоекономічних та геополітичних; 2) із існуючих методичних підходів щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності найбільш прийнятним є методика, запропонована Всесвітнім економічним форумом; 4) враховуючі низькі рейтингові позиції України за даним показником пропонуємо розробити сукупність послідових організаційно-управлінських дій, у контексті визначення пріоритетних національних інтересів, проводити постійний моніторинг факторів, які викликають загрози із метою їх своєчасного усунення та нейтралізації [4].

Пріоритетним напрямом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки є посилення інноваційного вектора економічної динаміки як функції поліпшення макроструктурних пропорцій економіки та оптимізації відтворювальних процесів, зокрема – через інструменти інвестиційної, податкової та амортизаційної політики держави і визначення відповідних пріоритетів державної політики нагромадження.

Література:

1. Мерчанський В. В., Клочко В. М., Клочко І. М. Конкурентоспроможність підприємства та управління стратегією його розвитку: колективна монографія. Х.: вид-во Бровін О.В., 2010. 158 с.
2. Хаустова В. Є. Крячко Є. М., Колодяжна Т. В. Оцінка конкурентоспроможності економік країн світу: теорія та практика. *Бізнес Інформ* №8-2017. URL: <http://www.businessinform.net/search/?qu=%D1%85%D0%B0%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0+&x=0&y=0> (дата звернення 28.03.2020).
3. Тимошенко О. В. Конкурентоспроможність національної економіки: теоретико-методологічні аспекти. *Економіка і менеджмент: Наук. вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. № 26. С. 4–10.
4. Тимошенко О.В. Система економічної безпеки національної економіки та комплексний механізм її забезпечення. *Економіка і менеджмент: Наук. вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. № 17. С. 56–61.